

УДК 351.822

Д. В. Нехайчук,
докторант, ОРІДУ НАДУ при Президентові України

ФОРМУВАННЯ НОВОЇ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

D. Nekhaychuk,
the doctoral of ORISM NASM of President Ukraine

THE NEW MODEL OF DEVELOPMENT OF UKRAINE

У науковій статті розглянуто шляхи формування новітньої моделі економічного розвитку країни. Запропоновано концептуальні підходи щодо стабілізації фінансово-економічного середовища як однієї з ключових функцій держави. Доведено необхідність забезпечення подальшого впровадження структурних реформ на основі залучення інвестицій, покращення бізнес-клімату та конкурентного середовища. Зроблено наголос на посиленні конкуренції за інвестиції на світовому ринку капіталів, значному потенціалі щодо залучення іноземних інвестицій, що потребують державного регулювання регіонального розподілу та використання інвестицій зі створенням стимулюючих чинників для залучення інвестиційних ресурсів до пріоритетних секторів економіки та депресивних регіонів, а також надання державних гарантій інвесторам.

There are the ways of forming a new model of economic development of the country in the scientific article. The author proposes a conceptual approach to stabilize the financial and economic environment (this is an important function of the state). The author proves the need for further implementation of structural reforms on the basis of attracting investment, improve the business climate and competitive environment. The author believes that increased competition for investment in the global capital markets, and considerable potential for attracting foreign investments require government regulation of the regional distribution and use of investments with the creation of a stimulating factor for attracting investments in priority sectors of the economy and depressed regions, as well as the provision of government guarantees to investors.

Ключові слова: моделі розвитку, економічний розвиток, державне регулювання, інвестиційні ресурси, потенціал.

Key words: model of development, economic development, government regulation, investment resources, the potential.

ВСТУП

На сьогодні як Україна, так і увесь світ залишається у стані боротьби з наслідками глибокої фінансово-економічної кризи 2008—2009 років. На жаль, пожвавлення та оптимістичні очікування змінилися депресивними тенденціями. Стагнація провідних економічних центрів світу не могла не зачепити вітчизняну економіку, яка другий рік демонструє негативну динаміку. Попри поширене "побутове" розуміння сучасного становища у світі як кризового світова фінансово-економічна криза як результат критичного накопичення системних суперечностей призводить до відносного перевиробництва товарів та послуг, що не знаходять споживачів унаслідок обмеженої платіжної спроможності населення. Значна інституційна інерція обумовила у переважній більшості країн (насамперед розвинутого світу) намагання відновити у післякризовий період старі, традиційні моделі розвитку, що призвело до затягування розвинутого світу у стан депресивності. Фінансово-економічна криза перетворилася у світовому масштабі на кризу моделі. Країни, що розвиваються, мають інші, динамічніші моделі економічного розвитку, і тому демонструють значно кращі показники економічного зростання.

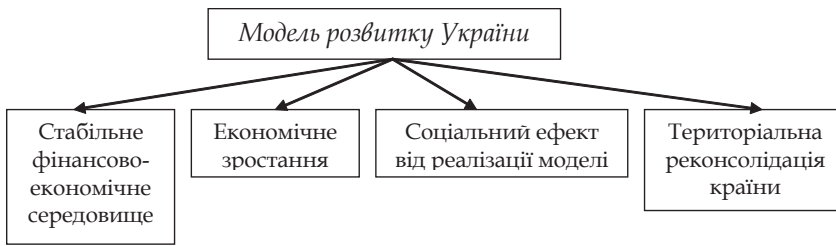
ОГЛЯД ДОСЛІДЖЕНЬ

Протягом останніх років у нашій країні здійснено низку важливих перетворень, які мали б закласти підва-

лини зміни моделі розвитку, яка спричинилася до глибокої та всеосяжної кризи кінця минулого десятиліття. Проте наростання явищ економічної стагнації протягом 2012 та, особливо, 2013 рр. повернуло національну економіку до логіки "пожежного" реагування на виклики економічної депресії, що не лише завадило розкриттю потенціалу зазначених зрушень, а й спричинилося до певного "розмивання" досягнутого інституційного прогресу. Питанням формування і трансформації соціально-економічних систем та моделей економічного розвитку присвячено досить багато наукових праць вітчизняних та закордонних дослідників: Г. Башнянина, А. Гальчинського, М. Михальченко, С. Мочерного, О. Соєкіна, А. Філіпенк, С. Бузгаліна, С. Глазьева, А. Колганова, В. Кудрова, Л. Бальцеровича, Я. Корнаї, Д. Норта та інших. Проте потребує подальшого дослідження питань формування нової моделі розвитку України під впливом сучасних економічних викликів та світових тенденцій глобального устрою.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою наукового дослідження є проведення комплексного дослідження шляхів формування новітньої моделі економічного розвитку країни завдяки впровадженню структурних реформ, залучення інвестицій, покращення бізнес-клімату та конкурентного середовища.

Рис. 1. Концептуальна модель майбутнього розвитку країни

Джерело: запропоновано особисто автором.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Фундаментом економічного розвитку України у найближчому десятилітті повинно бути відновлення високих показників економічного зростання, яке спиратиметься насамперед на позитивну динаміку в реальному секторі економіки. Економіка пристосовується до скорочення зовнішнього попиту на традиційні експортні товари зменшення частки секторів, що втратили зовнішні ринки, й відновлення економічного зростання має спиратися, як правило, на інші складові економічної структури (рис. 1).

Фундаментальною основою української економіки має стати місткий і конкурентний внутрішній ринок, що цілеспрямовано розвиватиметься за рахунок суттєвого підвищення внутрішнього споживання. Уже в найближчій перспективі в Україні має бути сформований якісно інший, цивілізований, місткий конкурентний внутрішній ринок з ефективною сучасною інфраструктурою.

Модель може бути легітимною лише за відчутного соціального ефекту її реалізації. Зосередження соціального ефекту політики має відбуватись навколо двох напрямів: реалізація трудового потенціалу — як потужного ресурсу національного рівня та як джерела добробуту економічно активної частини населення; забезпечення належної якості життя — надання соціальних послуг, розвиток соціальної інфраструктури, поліпшення інфраструктури життєзабезпечення тощо (рис. 2).

Трудовий ресурс як такий, що також має недостатню капіталізацію, потребує інвестування. Тому вкладення в людський капітал — те, що необхідно, аби розкрити його потенціал і як генератора багатства для особи, і як рушія економічного зростання та зміцнення конкурентоспроможності для країни.

Реалізація засад нової моделі має відбуватися у стабільному фінансово-економічному середовищі, і підтримання цієї стабільності — одна з ключових функцій держави. При цьому слід враховувати постійну еволюцію інструментарію макроекономічної стабілізації під впливом поширення явищ глобалізації та ліберальних відносин (рис. 3, 4).

Майбутня модель має спиратися на проактивну грошово-фінансову політику.

Проактивна грошово-фінансова політика має розблокувати національний інвестиційний ресурс — через відбудову системи "довгих грошей" та цільового кредитування. Інституційними механізмами такого процесу мають стати формування спеціалізованих банківських установ та регуляцій.

Важливою складовою інструментарію стимулювання розвитку є перебудова монетарної політики держави з орієнтацією на вирішення завдань забезпечення грошово-кредитними ресурсами позитивної динаміки економічних процесів та реалізації структурних змін. Йдеться про подолання фінансових обмежень посткризового періоду у спосіб концентрації обмежених ресурсів на найбільш ефективних з погляду економічного зростання напрямках діяльності. Відповідно до поставлених завдань має вдосконалюватися інституційна структура фінансової системи у напрямі формування мережі і зміцнення фінансових інститутів розвитку, регіональних та спеціалізованих банків, а також інфраструктури проектного фінансування.

Активізація кредитування неможлива без підвищення доступності кредитних ресурсів на основі зниження процентної

Рис. 2. Напрями та шляхи економічного зростання

Джерело: запропоновано особисто автором.

ставки до рівня рентабельності промисловості за умови втримання темпів зростання цін в межах до 10 % та незначних курсових коливань, зміцнення і розширення ресурсної бази банків, зниження частки "дорогих" і коротких депозитів населення, розширення рефінансування з боку НБУ.

Ефективність монетарної політики щодо стимулювання структурних зрушень неможлива без її узгодженості з фіскальною політикою, оскільки монетарні важелі мають переважно загальний макроекономічний характер, тоді як фіскальні справляють цільовий стимулюючий вплив на стимулювання пріоритетних напрямів економічної діяльності.

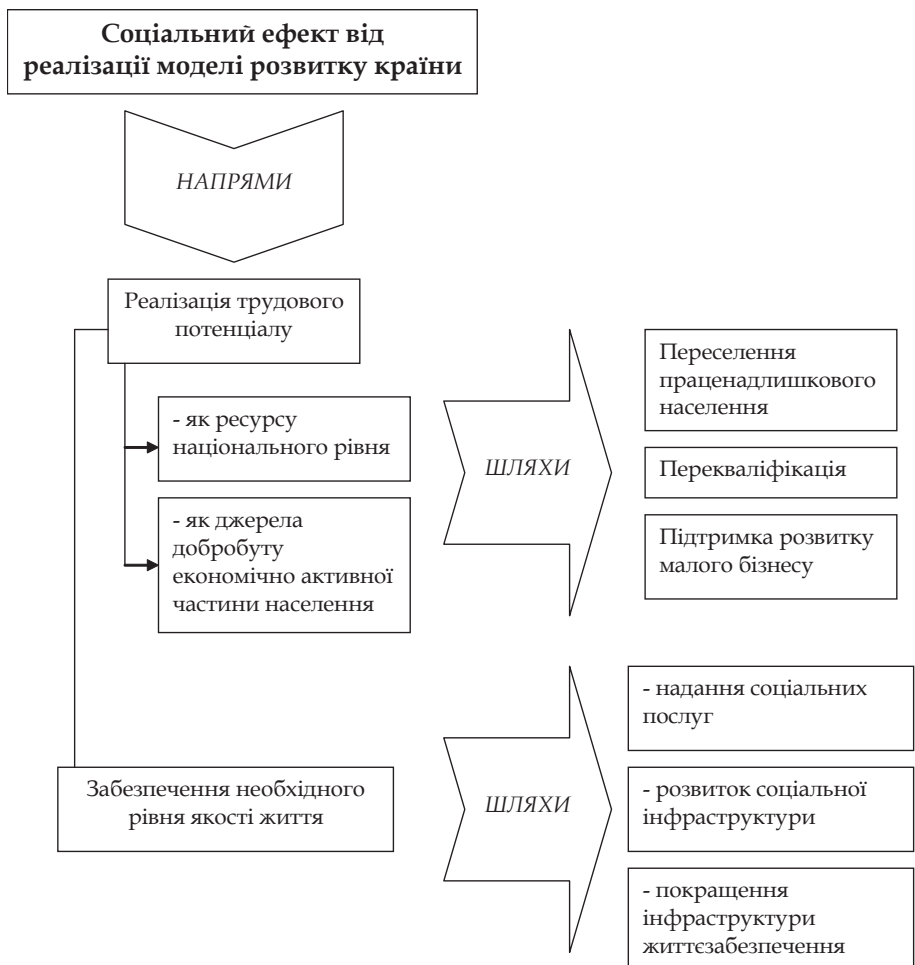
Стратегічними пріоритетами реформування податкової системи мають стати:

1. Посилення сприятливості податкової політики для бізнесу. Скасування податкових стимулів створює загрозу погіршення умов діяльності для вітчизняних підприємців, оскільки і країни ЄС, і країни СНД мають досить розвинені системи державної допомоги, основою якої є фіскальна допомога. В цьому контексті доцільно зосередитися на реформуванні системи податкових інструментів

підтримки господарської діяльності, спрямованому на: а) посилення стимулюючого впливу податкових пільг та контролю за цільовим використанням бюджетного ресурсу, що отримують підприємства завдяки їх застосуванню; б) гармонізацію фіскальних інструментів з базовими принципами і нормативними документами міжнародних організацій, з якими Україна налагоджує тісне співробітництво і перед якими має низку зобов'язань. Відповідно до правил СОТ та ЄС, податкові інструменти підтримки економіки повинні відповідати головній вимозі — не продукувати негативних наслідків для конкуренції та не створювати бар'єри для вільної торгівлі між країнами. В рамках цих обмежень Україна має можливість запровадити податкові пільги, спрямовані на досягнення таких цілей:

- модернізація виробничих фондів та впровадження новітніх технологій;
- збільшення інвестицій в інновації та НДДКР, що підвищує конкурентоспроможність економіки на світовому ринку;
- впровадження заходів енергоефективності;
- підвищення екологічності виробництва і продукції;
- створення нових робочих місць;
- підтримка малого бізнесу.

Важливим завданням має стати формування цілісної правової бази (оптимально як окремого розділу Податкового кодексу України), яка б визначала чіткі механіз-

Рис. 3. Напрями та шляхи реалізації соціального ефекту від функціонування майбутньої моделі розвитку країни

ми та принципи застосування податкових стимулів, зокрема:

- вичерпний перелік податкових пільг та стимулів, якими можуть скористатися суб'єкти підприємницької діяльності, що провадять господарську діяльність на території України;
- критерії, яким необхідно відповідати, щоб отримати право на застосування податкових пільг та стимулів;
- порядок прийняття органами державної влади рішення щодо надання права на користування податковими пільгами та стимулами;
- механізми контролю за дотриманням законодавства та взятих зобов'язань суб'єктами підприємницької діяльності, які отримали можливість застосовувати податкові пільги та стимули.

2. Посилення соціальної справедливості податкової системи. Реформування системи оподаткування в напрямі посилення соціальної справедливості повинно бути спрямоване на забезпечення зростання рівня податкового навантаження відповідно до зростання доходів платників податків. Для цього в середньостроковій перспективі необхідно реалізувати такі заходи:

- поглиблення прогресивності податку на доходи фізичних осіб;
- підвищення порогу доходу для отримання податкової соціальної пільги та удосконалення методики розрахунку прожиткового мінімуму;

— запровадження зниженої ставки ПДВ на товари першої необхідності (соціальні товари);

— підвищення ефективності контролю за достовірністю і повнотою декларування доходів громадянами України.

3. Підвищення фіскальної ефективності податкової системи. Підвищення фіскальної ефективності податкової системи має бути адекватне темпу економічного зростання та відбуватися без посилення фіскального навантаження на доходи незаможних верств населення та діяльність високотехнологічних галузей економіки. Такими заходами можуть бути:

— підвищення ставок плати та зборів за експлуатацію природних ресурсів;

— розширення переліку корисних копалин, за видобування та реалізацію яких справляється рента (видається необхідним включення до об'єктів справляння ренти видобування залізорудної сировини, марганцевої руди, уранової руди, жирних сортів коксівного вугілля, руди кольорових металів тощо);

— відмова від зниження ставки ПДВ з 20 % до 17 %;

— запровадження підвищеної ставки ПДВ у розмірі 23 % на товари розкоші;

— розширення групи підакцизних товарів (зокрема до об'єктів оподаткування акцизним товаром можна віднести операції з придбання харчових продуктів, що є: товарами преміум-класу; шкідливими для здоров'я);

— посилення боротьби з мінімізацією оподаткування та ухилянням від сплати податків; 41 Відповідно до Директиви Ради 2006/112/ЄС країни-члени ЄС крім базової ставки (не менше 15 %) можуть застосовувати для соціальних товарів та послуг одну або дві знижених ставки (не менше 5 %);

— підвищення ставок податку на нерухомість (зі збереженням соціальної пільги);

— відновлення податку з власників транспортних засобів (в частині легкових автомобілів з великим об'ємом двигуна, віком до 10 років).

Необхідна цільова політика податкового стимулювання розвитку зі зміщення ваги на непрямі податки.

Як зазначалося вище, вирішення завдань розвитку неможливе без відповідної модернізації бюджетно-податкової політики, з відходом від її суто фіскальних пріоритетів. Ефективність та дієвість системи державних фінансів полягає у здатності забезпечити оптимальний перерозподіл фінансових ресурсів в країні між головними пріоритетами державної політики:

— забезпечення зростання добробуту населення за рахунок розбудови системи соціального захисту та забезпечення доступу до якісних публічних товарів та послуг;

— підтримка модернізації господарського комплексу країни шляхом скерування бюджетних інвестицій до найважливіших секторів економіки;

— зміцнення фінансової спроможності органів місцевого самоврядування з метою посилення їхньої ролі у вирішенні питань соціально-економічного розвитку громад.

Реалізація зазначених пріоритетів економічної політики потребує реалізації в середньостроковій перспективі низки фундаментальних змін і системи коригувальних заходів:

1. Подальшого впровадження елементів ринкової моделі управління державними фінансами. Органи дер-

жавної влади мають зберегти лише регуляторні функції, пов'язані зі створенням правил, тоді як економічні функції — передані до державних агенцій, автономних державних структур, наділених широкими повноваженнями щодо управління бюджетними коштами, й відповідальних за ефективність їх витрачання.

2. Переходу до середньострокового бюджетного планування. На першому етапі середньострокове планування має охоплювати інвестиційні видатки бюджету, які повинні групуватися у трирічні бюджетні програми. Такий механізм забезпечить безперебійність бюджетного фінансування тривалих інвестиційних проектів та покращить прогнозованість видатків бюджету.

3. Раціоналізації та упорядкування системи соціальних видатків. Система пільг, субсидій та соціальних виплат має бути спрямована лише на підтримку категорій громадян з низьким доходом. При цьому необхідно зосередити увагу на перегляді методики визначення й розрахунку розміру соціальних стандартів з тим, щоб вони відповідали реальним показникам.

4. Зменшення масштабу використання бюджетних інструментів підтримки економічної діяльності на користь податкових інструментів. У середньостроковій перспективі необхідно зробити акцент розвитку податкових інструментів, зокрема недискримінаційного надання податкових пільг та стимулів для реалізації тих напрямів економічної діяльності, що узгоджуються з пріоритетами економічної політики держави. До таких варто віднести: активізацію інвестиційно-інноваційної діяльності, підвищення енергоефективності економіки та екологічності продукції, розвиток малого бізнесу тощо.

5. Зміни підходів до управління бюджетними інвестиціями, що має включати такі кроки:

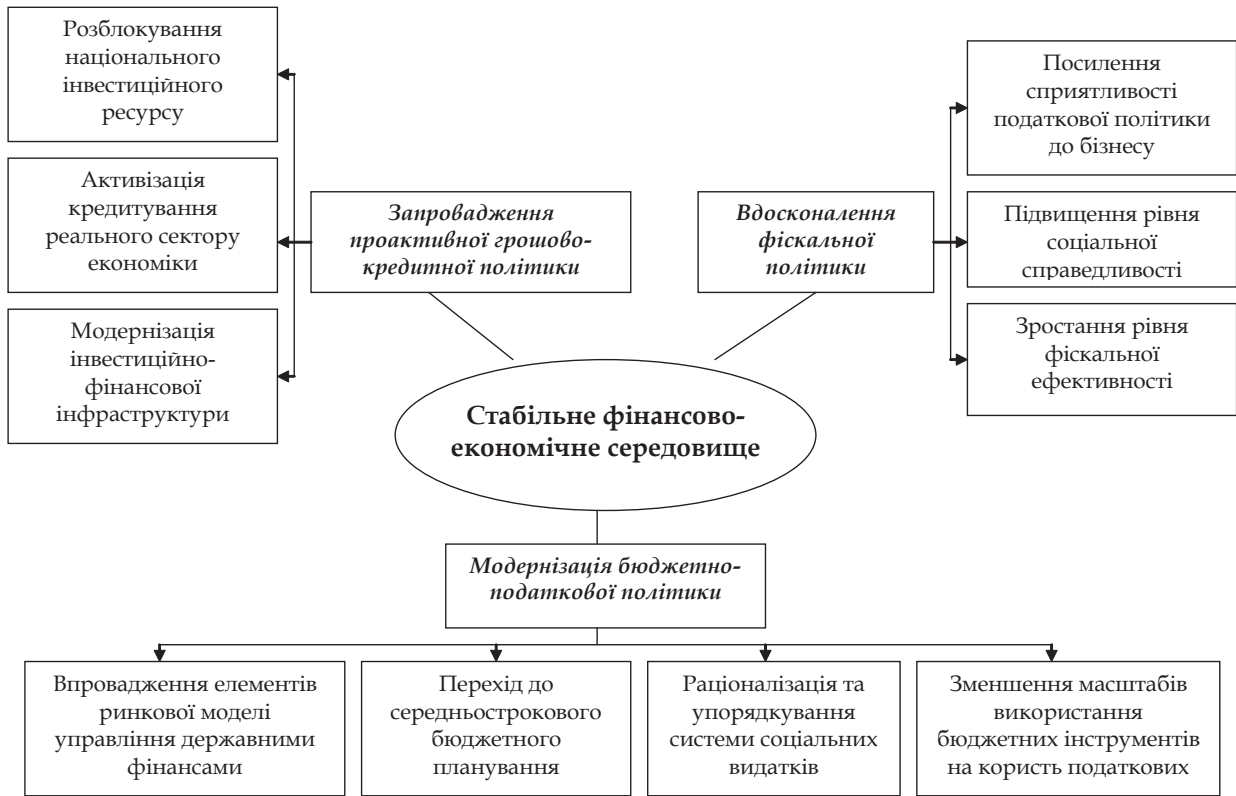
— упорядкування сфери державних закупівель;

— впровадження принципів співфінансування інвестиційних проектів центральною владою, місцевою владою та приватними інвесторами;

— розширення повноважень Рахункової палати України щодо контролю за реалізацією національних інвестиційних проектів, що фінансуються за рахунок бюджетних коштів, з публічною регулярною презентацією його результатів.

6. Виокремлення з фінансування державного бюджету фонду залучених боргових ресурсів на фінансування потенційно прибуткових інвестиційних проектів. До таких мають бути віднесені проекти, які генеруватимуть прибуток або обумовлять зниження бюджетних видатків, що сформує джерело для часткового погашення залучених боргових ресурсів. На першому етапі з урахуванням значного обсягу сформованого державного боргу необхідно встановити обмеження щодо залучення нових боргових ресурсів на фінансування поточних видатків бюджету розміром сформованих в попередні періоди зобов'язань за основною сумою боргу. Щорічні боргові залучення понад зазначену суму мають спрямовуватися виключно до фонду фінансування інвестиційних проектів.

Потрібна територіальна реконсолідація України через "перезавантаження" економічних повноважень регіонів. Залучення місцевого потенціалу розвитку до господарського обороту на основі зміцнення національного капіталу та припливу іноземних інвестицій формуватиме об'єктивні тенденції до автономізації (зниження за-

Рис. 4. Концептуальні підходи щодо стабілізації фінансово-економічного середовища як однієї з ключових функцій держави

лежності від Центру) регіонів України. Водночас синергія використання регіональних потенціалів можлива лише за міжрегіональної співпраці. Тому реконсолідація на засадах міжрегіональної взаємодії цілком може стати точкою єдності інтересів регіонів та Центру. Це створюватиме виклики щодо побудови нової моделі регіональної політики, провідними орієнтирами якої виступатимуть розвиток міжрегіональної співпраці та консолідація локальних дій регіонів навколо реалізації загальнонаціональних пріоритетів розвитку. Враховуючи, що регіони відіграють ключову роль у забезпеченні соціального ефекту реформ — через надання соціальних послуг та забезпечення якості середовища життя, досягнення стійкості регіонального розвитку слід розглядати як критично важливе завдання загальнонаціонального рівня.

Слід продовжити бюджетну реформу та передати місцевим бюджетам додаткові джерела доходів. Необхідними заходами мають стати:

- закріплення за місцевими бюджетами частини надходжень від податку на прибуток підприємств;
- розширення джерел II кошику доходів.

ВИСНОВКИ

Виходячи з вищевикладеного, для забезпечення відновлення економічного зростання, підтримки процесів структурно-технологічної модернізації реального сектору економіки України разом з відновленням макроекономічної рівноваги необхідно забезпечити подальше впровадження структурних реформ на основі залучення інвестицій, покращення бізнес-клімату та конкурентного середовища. В умовах дефіциту інвестиційних ресурсів у реальному секторі національної економіки, обмежених

можливостей державного інвестування, ускладненого доступу підприємств до кредитних ресурсів банківської системи та ресурсів міжнародних фінансових організацій та наявності низки внутрішніх і зовнішніх ризиків для відновлення висхідних тенденцій інвестиційної діяльності державна інвестиційна політика має бути спрямована на впровадження дієвих механізмів стимулювання залучення вітчизняного та іноземного капіталу та створення ефективної системи управління інвестиційними процесами. Пріоритетними напрямками державної інвестиційної політики мають бути наступні.

1. Підвищення ефективності державного регулювання у сфері інвестиційно-інноваційної діяльності шляхом:

- подальшого удосконалення механізму "єдиного інвестиційного вікна" з метою мінімізації участі інвестора та скорочення часу проходження дозвільних і погоджувальних процедур в різних сферах інвестиційної діяльності з урахуванням їхньої специфіки;
- оптимізації системи податкових та митних пільг для інвесторів на основі експертизи інвестиційних проєктів, зменшення часових та матеріальних витрат на ведення податкового обліку та сплату податків, посилення контролю за використанням пільг вітчизняними та іноземними інвесторами;
- продовження роботи з формування та ведення Державного реєстру інвестиційних проєктів та проєктних (інвестиційних) пропозицій відповідно до норм Закону України "Про інвестиційну діяльність" та підзаконних нормативних актів, удосконалення методичного забезпечення, зокрема щодо порядку та критеріїв оцінки економічної ефективності проєктних (інвестиційних) пропозицій та інвестиційних проєктів;

— активізації роботи щодо реалізації Закону України "Про індустріальні парки", надання державної підтримки за рахунок бюджетних коштів для облаштування індустріальних парків і реалізації проектів у межах цих парків;

— удосконалення нормативно-правової бази у сфері міжнародної технічної допомоги, активізації залучення міжнародної технічної допомоги та співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями для підтримки структурних зрушень за рахунок розвитку високотехнологічних перспективних секторів економіки;

— створення сучасної системи державних гарантій захисту приватних, у т.ч. іноземних, інвестицій та врегулювання комерційних суперечок між суб'єктами інвестиційного процесу;

— прискорення розвитку інноваційної інфраструктури шляхом підтримки створення інноваційних центрів та центрів трансферу технологій, технополісів, технологічних та наукових парків, інноваційних кластерів та бізнес-інкубаторів, венчурних фондів і стимулювання комерціалізації інновацій та науково-технічної діяльності;

— опрацювання механізму державної підтримки кластерів для реалізації інвестиційних та інноваційних програм і проектів за пріоритетними напрямками.

2. Практичне запровадження низки удосконалених механізмів та інструментів грошово-кредитного, фіскального, організаційно-управлінського регулювання, зокрема:

— удосконалення амортизаційної політики, збільшення обсягів амортизаційних відрахувань для здійснення інвестиційної діяльності шляхом підвищення норм податкової амортизації основних засобів, зокрема, на машини та обладнання, використання прискореної амортизації до окремих галузей економіки, застосування бонусної амортизації щодо обладнання для науково-дослідного та дослідно-конструкторського обладнання;

— посилення спрямованості фіскальної політики на стимулювання інвестиційної діяльності шляхом запровадження диференційованих податкових ставок на частку прибутку, що спрямовується на інвестиції;

— удосконалення надання галузевих та територіальних податкових пільг з метою унеможливлення масового використання таких інструментів для мінімізації оподаткування чи отримання конкурентних переваг порівняно з іншими учасниками ринку.

Посилення конкуренції за інвестиції на світовому ринку капіталів, з одного боку, та значний потенціал України щодо залучення іноземних інвестицій з іншого, диктують необхідність цілеспрямованого впливу на приплив капіталу до України: державного регулювання регіонального розподілу та використання інвестицій, зі створенням стимулюючих чинників для залучення інвестиційних ресурсів до пріоритетних секторів економіки та депресивних регіонів, а також надання державних гарантій інвесторам.

Література:

1. Тактичні пріоритети та стратегічні орієнтири економіки України / Я.А. Жаліло та ін. — К.: НІСД, 2008. — 88 с.

2. Динаміка зростання та ризику нестабільності економіки України в 2008 році / Жаліло Я.А., Бабанін О.С., Белінська Я.В. та ін. — К.: НІСД, 2008. — 108 с.

3. Ризику економічної депресії та потенціал післякризового відновлення економіки України / [Жаліло Я.А., Покришка Д.С., Белінська Я.В. та ін.]. — К.: НІСД, 2009. — 64 с.

4. Canga C. Total Factor Productivity Growth in Turkey, CEE Countries and EU-15 / Canan Canga, A. Ibrahim Gur, Meryem Oflaz, Husnu ekin [Електронний ресурс]: публікація Управління Державного казначейства Туреччини. — Режим доступу: <http://www.hazine.gov.tr/irj/go/km/docs/documents/pdf>

5. Jan Babecky J. Structural Reforms and Growth in Transition: A Meta-Analysis, Working Papers IES 2013/14 / J. Jan Babecky, T. Havranek // Charles University Prague, Faculty of Social Sciences, Institute of Economic Studies, revised Oct 2013.

6. Unleashing prosperity: productivity growth in Eastern Europe and the former Soviet Union [Електронний ресурс]: публікація Світового банку. — Режим доступу: http://siteresources.worldbank.org/ECAEXT/Resources/publications/4547631207689717401/Final_Overview.pdf

7. Fiscal policy and economic growth: lessons for Eastern Europe and Central Asia / edited by Cheryl Gray, Tracey Lane, Aristomene Varoudakis. — Washington, DC: World Bank, 2007. — 413 p.

8. Гуриев С. Экономический механизм сырьевой модели развития / С. Гуриев, А. Плеханов, К. Сонин // Вопросы экономики. — 2012. — № 3. — С. 4—23.

References:

1. Jhalilo, Y.A. (2008), The tactical priorities and strategic goals of economy of Ukraine. NISD, Kyiv, Ukraine, 88 p.

2. Jhalilo, Y.A. Babanin, O.S. Belinska, Y.V. (2008), The growth dynamics and risks of economic instability in Ukraine 2008, NISD, Kyiv, Ukraine, 108 p.

3. Jhalilo, Y.A., Pokrishka, D.S. Belinska, Y.V. (2009), The risks of economic depression and potential post-crisis economic recovery Ukraine, NISD, Kyiv, Ukraine, 64 p.

4. Canga, C. Total Factor Productivity Growth in Turkey, CEE Countries and EU-15 / Canan Canga, A. Ibrahim Gur, Meryem Oflaz, Husnu ekin [Online]: The Treasury of Turkey. <http://www.hazine.gov.tr/irj/go/km/docs/documents/pdf>

5. Babecky, J.J. Structural Reforms and Growth in Transition: A Meta-Analysis, Working Papers IES 2013/14 / J. Jan Babecky, T. Havranek // Charles University Prague, Faculty of Social Sciences, Institute of Economic Studies, revised Oct 2013.

6. Unleashing prosperity: productivity growth in Eastern Europe and the former Soviet Union [Online]: The World Bank.: http://siteresources.worldbank.org/ECAEXT/Resources/publications/4547631207689717401/Final_Overview.pdf

7. Gray, C. Lane, T. Varoudakis, A. (2007), Fiscal policy and economic growth: lessons for Eastern Europe and Central Asia. Washington, DC: World Bank, 413 p.

8. Guriev, S. Plehanov, A. Sonin, K. (2012), "The economic mechanism of resource development model". *Voprosy ekonomiki*, № 3, pp. 4—23.

Стаття надійшла до редакції 11.03.2015 р.